

Тақриз

ба фишурдаи рисолаи номзадии Мирзораҳматова Гулнора
Мирзоалиевна дар **мавзӯи «Рӯзгор ва осори адабии Мирзо Қадам»** аз рӯи
ихтисоси 10.01.01—Адабиёти тоҷик, дар ҳаҷми 23 саҳ. чопи компьютерӣ—
Душанбе, 2019.

Рисолаи номзадии Мирзораҳматова Гулнора Мирзоалиевна дар
мавзӯи **«Рӯзгор ва осори адабии Мирзо Қадам»** аз муқаддима се боб,
ҳашт фасл, ду зерфасл, хulosа ва китобнома иборат мебошад.

Рисоланавис дар муқаддимаи фишурдаи рисола низ ба аҳамияти
таҳқики мавзӯъ, дараҷаи омӯхташудану мақсад ва вазифаҳои таҳқики
мавзӯъ, сарчашмаи таҳқик, объекти таҳқиқу предмети таҳқик, метод ва
методологияи таҳқиқот, навғониҳои илмии рисола, арзиши назарӣ ва
амалии пажӯҳиш аҳамияти вижа дода, як силсила масъалаҳои асосии
рӯзгор ва осори адабии шоири нимаи охири асри XIX ва ибтидои асри
XX Мирзо Қадамро ба дифоъ пешниҳод намудааст, ки инҳоянд:

- барқарор намудани зиндагиномаи Мирзо Қаландар дар асоси
ашъори шоир ва хотироту ёддоштҳои мавҷудаи ба лаҳзаҳои алоҳидай
ҳаёти суханвар алоқаманд;
- муайян намудани соҳт, жанр ва ҳаҷми мероси адабии шоир, ки то
замони мо омада расидааст;
- таҳлилу баррасии осори лирики шоир, анво ва муҳтавои онҳо;
- таҳлилу баррасӣ, устухонбандӣ ва мундариҷаи ғоявию бадеии
«Девон» ва «Қасас—ул-анбиё»-и манзуми Мирзо Қадам;
- корбурди фасоҳати забон, таъмини ҳусни баён ва ҷойгоҳи
санъатҳои бадеӣ дар эҷодиёти Мирзо аз ҳамин чумлаанд.

Боби аввали **рисола «Ҷараёни зиндагӣ ва мероси адабии Мирзо Қадам»** ном дошта, аз се фасл иборат аст. Дар фасли аввал сухан дар
бораи **«Доираи адабии Роғ дар охирҳои асри XIX ва ибтидои асри XX»**
рафтааст. Рисоланавис дар рисола ба натиҷаи таҳқиқоти И.Икромов

такя намуда, доираи адабии Роги точикро ба се насли ба ҳам пайванд дастабандӣ намудааст. Ба насли аввал Мұчрими Розӣ, Мирзо Қадам, Мирзо Раҷаб, Лиқои Роғӣ, Мулло Бурҳон, Мухлис, Мисраъ ва диг., ба насли дуюми ин ҳавзаи адабӣ – Абдии Сафедобӣ, Муслим, Абдӣ, Бурҳонӣ ва ба насли сеюми ин ҳавзаи адабӣ: Раҷабалии Роғӣ, Рашиди Қодириён, Шермадӣ, Аҳмади Билол, Ёрии Роғӣ, Шамси Ҳатлонӣ, Файзимад ва гайраро шомил донистааст.

Фасли дуюми бобби авали рисола **«Зиндагиномаи Мирзо Қадам»** унвон дошта, он дар заминаи маъхаз ва маводи мавҷуда, ки ба онҳо осори боқимондаи худи шоир шомил аст, рӯзгори сипаришудаи ўмуайян гардидааст. Таъкид шудааст, ки номи шоир Қадам, номи падараш Абдураҳмон буда, Мирзо ба сабаби ҳаттот буданаш ба номи ўилова шудааст. Шоир соли 1870 дар деҳаи Зордехи Роғи Бадаҳшон дар оилаи марди босавод-дехсолори Зордех Мулло Абдураҳмон ба дунё омадааст. Шоири оянда аз «Ҳафтяқ» ва пораҳои «Қуръон»-у осори ниёгонаш чун «Гулистон»-у «Бўстон»-и Саъдӣ, ғазалиёти Ҳофизу осори Ҷомӣ, Бедил ва дигарон оғаҳӣ пайдо намудааст.

Мирзо Қадам баъди муҳочиран, ки солҳои 1885-1888 руҳ додааст, дар деҳаи Сари Намак дар назди домулло Абдурауф таҳсилро идома додааст. Мувоғиқи маълумоти фарзандонаш Абдуҳамид ва Вали шоир ба касалии фалаҷ гирифторшуда, соли 1935 вафот мекунад.

Фасли сеюми бобби авали рисола **«Мероси адабии Мирзо Қадам»** унвон дошта, мероси адабии шоир ба дasti муҳаққик аз ашҳоси алоҳида, алалхусус фарзандони шоир – Абдулҳамид, Вали ваҲабиб расидааст. Маълум мешавад, ки Мирзо Қадам аз худ «Девон»-и ашъор ва маснавии «Қасас-ул- анбиё»-и манзумро ба ёдгор гузошта будааст. Ба қавли муҳаққик «Девон»-и Мирзо Қадам дар як нусҳаи қаламии худи ўомада расидааст, ки дар асоси он ду нусха аксбардорӣ шудааст. Нусҳай аслӣ имрӯз дар дasti набераи шоир Маднабӣ нигаҳдорӣ мешавад. Девони шоир дар рӯи қоғази раЖкалон дар 86 варагӣ китобат шудааст. Ҳар варагӣ девон 8-9 байтро дар бар мегирад, баъзе варагҳо 2-3 байт

доранд. «Девон»-и шоир сохтори гайрианъянавӣ дошта аз қолаби девонсозии гузаштагон фарқ мекунад, дар он қасида, газал, маснавӣ мухаммас ва дигар жанрҳои шеърӣ ба таври омехта чой дода шудаанд, ки дар рисола дар фасли алоҳида таҳлил шудаанд. Нусхаи дастрасбудаи «Девон»-и шоир 1700 байтро дар бар мегирад.

Асари дигари Мирзо Қадам, ки то рӯзгори мо расидааст, маснавии «Қасас-ул-анбиё»-и ў мебошад, ки дар ҳудуди 5100 байт аст. Ин асар ҳангоми дастрас шуданаш оғозу анҷом надоштааст. Аз ин муҳаққик ба хулоса омадааст, ки «шакли пурраи он шояд як асари калонҳаҷми 7-8 ҳазорбайтӣ бошад» (13). Маснавии мазкур бо хати хуби настаълик китобат шуда, ҳар саҳифа аз 18-20 байтро фаро гирифтааст, вале аввалу хотимаи он аз байн рафтааст.

Боби дуюми рисола **«Мазмун ва мундариҷаи ғоявии ашъори Мирзо Қадам»** аз се фасл ва зерфаслҳо иборат буда, ба таҳлилу таҳқики сохту муҳтавои осори ба меросмондаи Мирзо Қадам бахшида шудааст.

Фасли аввали боби дуюм **«Мавқеи жанрҳои хурди лирикӣ дар эҷодиёти Мирзо Қадам ва муҳтавои асосии онҳо»** унвон дошта, дар он сохту анвои хурди лирики шоир мисли қасида, маснавиҳои кучак, газал, мухаммас, рубоӣ, қитъа ва фардбайтҳои ў ба риштаи таҳқик қашида шудаанд. Фасли дуюми бобби мазкур «Андешаҳои тарбиявӣ-аҳлоқӣ дар ашъори ғиноии Мирзо Қадам» унвон дошта, дар афкори аҳлоқии суханвари роғӣ, ки дар «Девон»-и ў матраҳ гардидаанд, ба таҳқик фаро гирифта шудаанд.

Фасли сеюми ин боб **«Қасас-ул-анбиё»-и манзуми Мирзо Қадам»** ном дошта аз ду зерфас таркиб ёфтааст. Зерфасли аввали он **«Сохтори муҳтавои «Қасас-ул-анбиё»-и манзум»** ба сохтор ва муҳтавои «Қасас-ул-анбиё»-и манзум бахшида шудааст. Муаллифи рисола оид ба таърихи пайдоиши ин қисса муфассал таваҷҷӯҳ намуда, таъкид менамояд, дар таърихи адабиёти мо **«Қасас-ул-анбиё»-и манзуми Мирзо Қадам** воқеаи нодир ва нотакрорест, ки он то имрӯз ношиноҳт амондааст. Вазни ин

маснавӣ рамали мусаддаси маҳфуз ё мақсур буда, ба аркони зеромадааст:

Қиссаи Идрис овардем ба сар,
Бишнав, эй хочаовардем ба сар (8,с 33).
(-У- - / - У - - / - У - // - У - - / - У - - / - У -).

Рисоланавис таъкид мекунад, ки Мирзо Қадам дар баргардони матни мансур ба манзум хеле событқадам будааст, кӯшидааст, асли муҳтавои асарро пурра нигоҳ дорад. Инчунин аз китобҳои муқаддаси «Таврот» ва «Инчил» истифода бурдани ў низ мушоҳид мешавад, ки ин масъала дар рисола баррасӣ шудааст. Дар зерфасли дуюми фасли сеюм «Аҳамияти тарбиявии «Қасас-ул-анбиё» - и манзуми Мирзо Қадам» таъкид мешавад, ки «суханвари роғӣ ҳангоми ба назм даровардани «Қасас-ул-анбиё»-и мансур чиҳати таълимии онро низ ба инобат гирифта, ҳар як сухан, рафтор ва амали пайгамбарони Худоро ҳамчун намунаи олии камоли инсонӣ инъикос кардааст, ки он минбаъд ҷанбаи баланди тарбиявӣ қасб кардаанд» (17).

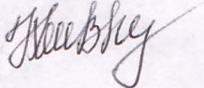
Боби сеюми рисола **«Хусусиятҳои сабкию бадеии ашъори Мирзо Қадам»** ном дошта, аз ду фасл иборат аст. Фасли аввали ин боб ба **«Забону сабки баёни ашъори Мирзо Қадам ва марҳилаҳои ташаккули он»** бахшида шудааст. Хулосаи рисоланавис ин аст, ки Мирзо Қадам дар ашъори худ аз тамоми имконоти забонӣ истифода бурдааст. Забони шеъри шоир равону сода ваоммафаҳм буда, ба доираи васеи хонандагон, ба вижа мардуми одӣ нигаронида шудааст. Фасли дигари боби сеюми рисола ба **«Хусусиятҳои бадеии ашъори Мирзо Қадам»** бахшида шудааст. Рисоланавис таъкид мекунад, ки Мирзо Қадам дар ашъораш аз саноёни марғуби бадеӣ чун тавсиф, ташбех, истиора, киноя, бароати истеҳлон, саволу ҷавоб, ихом, таҷоҳули ориф, талмех, ирсоли масал, такрору иштиқоқ хунармандона зиннат бахшидааст.

Рисоланавис дар хулоса натиҷаи пажуҳиши мавзӯи мавриди бахсро дар 14 банд дуруст в аогохона баррасӣ намудааст.

Фишурдаи рисолаи номзадии Мирзораҳматова Гулнора Мирзоалиевна дар мавзӯи «Рӯзгор ва осори адабии Мирзо Қадам» аз рӯи ихтисоси 10.01.01 –Адабиёти тоҷик, дар ҳаҷми 23 саҳ. чопи компьютерӣ-Душанбе, 2019, пурра моҳияти матни асосии рисоларо ифода намуда, ба талаботи Шӯрои диссертационии 6ДК0А- 028-и ДДОТ ба номи Садриддин Айнӣ мувофиқат менамояд.

Бинобар ин, мо рисолаи номзадии Мирзораҳматова Гулнора Мирзоалиевнаро дар мавзӯи «Рӯзгор ва осори адабии Мирзо Қадам» аз рӯи ихтисоси 10.01.01 –Адабиёти тоҷик, чун таҳқиқоти анҷомёфта ҳисобида, Мирзораҳматова Гулнора Мирзоалиевнаро сазовори унвони номзади илмҳои филологӣ меҳисобем.

Устоди кафедраи забон ва
адабиёти Коллеҷи омӯзгории
ба номи Ҳосият Махсумоваи
ДДОТ ба номи С.Айнӣ,
номзади илмҳои филологӣ

Ҳазратқулов Н.

Имзои Ҳазратқулов Н.М. ро тасдиқ менамоям.

Мудири шуъбаи кадрҳои Коллеҷи омӯзгории
ба номи Ҳ.Махсумоваи ДДОТ ба номи С.Айнӣ

Рахимова А.

11.12.2019